

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Кваліфікаційна робота

05- Соціальні та поведінкові науки / 053- Психологія

Тема

«Соціальні та психологічні чинники суїцидальної поведінки неповнолітніх»

Виконав : студент 4 курсу, групи П-4
спеціальності 053 «Психологія»

Горзов Л.І.

Керівник: Орос О.Б.

Рецензент: Ярема О. М.

Мукачево -2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	6
1.1. Концепції суїцидальної поведінки.....	6
1.2. Класифікація і динаміка суїцидальних проявів.....	13
1.3. Мотиви і типи реакцій суїцидонебезпечної поведінки.....	17
1.4. Соціальні та психологічні чинники суїцидальної поведінки неповнолітніх.....	26
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ СУЇЦИДАЛЬНОГО РИЗИКУ У НЕПОВНОЛІТНІХ.....	40
2.1. Ознаки й показники суїцидальної схильності підлітків.....	40
2.2. Організація, методика та результати експериментально-психологічного дослідження суїцидального ризику неповнолітніх.....	43
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ.....	65

ВСТУП

Актуальність дослідження. Проблема суїцидальної поведінки є однією з важливих для сучасної України. Наша країна відноситься до держав із високим рівнем суїцидальної активності, а за останні 20 років рівень самогубств зріс майже вдвічі. У 2019 році смерть в результаті самогубства за чисельністю випередила смерть від інфекційних хвороб, хвороб ендокринної системи, смерть від гострого інфаркту міокарду та алкогольного цирозу печінки. Кількість самогубств на 100 тис. населення значно більша за кількість смертей в результаті нещасних випадків, випадкових отруєнь, утоплень та вбивств. Особливою проблемою в Україні є самогубство неповнолітніх. Було зареєстровано 111 самогубств або спроб суїциду неповнолітніх, у яких кожен сьомий не досяг навіть і 10- річного віку. За статистикою, кожен 19 підліток віком від 15 до 19 років думає про самогубство.

Окрім суїцидальних спроб значного розповсюдження серед неповнолітніх набули внутрішні форми суїцидальної поведінки - суїцидальні ідеації, які завжди в широкій чи згорнутій формі передують самогубству. Внутрішня суїцидальна поведінка або суїцидальні ідеації включають суїцидальні уявлення (думки, фантазії стосовно скоєння самогубства) та суїцидальні тенденції (наміри, задуми, в яких присутній компонент рішення і продумується план самогубства).

В генезі суїциду серед неповнолітніх велике значення має взаємозв'язок впливів середовища, індивідуальних психологічних структур особистості, соціометричного статусу та особливостей соціалізації індивідуума.

У працях вітчизняних та російських фахівців вивчаються психологічні чинники суїцидальної поведінки, але більшість досліджень проводилися на вибірці дорослих осіб, які скоїли суїцидальну спробу (А.Г. Амбрумова, Н.В. Конончук, Л. Крижанівська, В.П. Ларичев, Г.Я. Пілягіна, Л.І. Постовалова, Г.В. Старшенбаум та ін.). Неповнолітні, які ще не скоїли суїцидальну спробу, а перебувають на етапі роздумів та планування, залишаються поза увагою фахівців. Вивчення їх психологічних особливостей та рівень схильності до

суїциду дало б змогу розробити ефективну програму профілактики та психокорекції суїцидальної поведінки. Така програма дозволила б виявляти групу ризику скоєння самогубства та могла б впроваджуватись в рамках шкільної психологічної служби.

Об'єктом дослідження є суїцидальна поведінка неповнолітніх.

Предметом дослідження є чинники суїцидальної поведінки неповнолітніх.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді соціальних та психологічних причин суїцидальної поведінки неповнолітніх.

Основні завдання дослідження:

- На підставі теоретичного аналізу психологічних і клініко – психологічних джерел проаналізувати і визначити основні концептуальні підходи до проблеми суїциду.

- Дослідити індивідуально – психологічні і соціально – психологічні чинники ризику суїцидальності поведінки неповнолітніх.

- Емпірично дослідити рівень суїцидального ризику і індивідуально – психологічні особливості неповнолітніх ЗОШ.

- Емпірично дослідити наявність зв'язків між індивідуально – психологічними особливостями неповнолітніх і схильністю до суїцидальної поведінки.

Методи досліджень.

1. Аналіз теоретичних джерел.

2. Аналіз документів: вибірка, систематизація даних.

3. Психодіагностичний метод:

- а) тест на виявлення суїцидального ризику СР – 45;

- б) методика визначення схильності до суїцидальної поведінки (М.Горська);

- в) модифікований опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру підлітків (О.Личко, С.Подмазін).

База дослідження. Психологічна служба МДУ. У дослідженні приймали участь 25 учнів: 8 хлопців та 17 дівчат.

ВИСНОВКИ

Отже, переломні моменти трапляються в різні періоди життя людини, проте ми дали характеристику саме неповнолітнім (тобто підлітковому віку), адже це найскладніший, найсуперечливіший період особистісного становлення. Саме в цей період змінюється соціальний статус дитини, розширюються та в деякій мірі переорієнтовуються контакти, відбувається відносно звільнення від батьківської опіки, і головне – формується новий світогляд, а з ним приходять нові цілі, ідеали, уявлення. Період статевого дозрівання, перехідний період є одним із найнебезпечніших періодів, адже за статистикою саме в цей період скоюється найбільша частина суїцидів. Саме в цьому віковому періоді людина схильна до автоагресивної поведінки (грец. autos – сам, agressio – напад) - специфічна форма особистісної активності, спрямована на завдання шкоди своєму соматичному або психічному здоров'ю. Також ми дослідили феномен суїциду в історичному аспекті, з'ясували, що питання життя та смерті, сенсу життя та безглуздя існування цікавили філософів ще від стародавнього світу і до наших днів. Варто відмітити розмаїття поглядів на самогубство в історії людства, яке можна порівняти з багатовекторністю підходів до проблем виховання. Слід зазначити, що природа самогубства пов'язана з впливом соціологічних, соціально – психологічних, біохімічних і психологічних чинників, які часто взаємодіють у психіці суїцидента. Саме тому ми детально охарактеризували кожен з чинників, а також розглянули сутність, види та засоби суїцидальної поведінки неповнолітніх

Для вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів, а саме: «Методика визначення схильності до суїцидальної поведінки (М.Горська)», «Тест на виявлення суїцидального ризику CP-45», «Модифікований опитувальник для ідентифікації типів акцентуацій характеру підлітків (О.Личко, С.Подмазін)».

Емпіричне дослідження проведено в групі підлітків – учнів 10 – х класів Білківської ЗОШ I – III ступенів Іршавського району. У дослідженні взяли участь 25 учнів: 8 хлопців та 17 дівчат.

За результатами дослідження рівня суїцидального прояву у неповнолітніх за методикою «Тест на виявлення суїцидального ризику CP-45» дозволяє нам визначити, що у 28% неповнолітніх потенціал схильності до суїцидальних реакцій не є особливо стійким, 16% учнів можна віднести до групи суїцидального ризику з високим рівнем прояву схильності до суїцидальних реакцій. Результати методики на визначення схильності до суїцидальної поведінки (М.Горська), дозволяють нам сказати, що у 32% учнів спостерігається середній рівень тривожності, у 20% учнів спостерігається високий рівень тривожності; у 36% досліджуваних спостерігається середній рівень агресії, у 12% - високий рівень агресії і у 20% - дуже високий рівень агресії. Якщо співставити «Тест на виявлення суїцидального ризику CP-45» і методику на визначення схильності до суїцидальної поведінки (М.Горська), то можна сказати, що чим вищий рівень агресії і рівень тривожності, тим вищий рівень прояву суїцидальної поведінки в досліджуваних.

Отримані результати можуть бути використані педагогами та психологами для розробки рекомендацій.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>